

виступаючих в обрєbie прийєтого предмету бадань. В баданях илюциових послужоно сє методє сондажу з технїкє анкєты. В целу стандарызацы квестїонарысза анкєты в ослатнїм квартале 2016 року прєпроводзано баданя пїлотажовє вsrєд 250 студентєв спецыялыносы наuczycielskich.

В фазє другєй – прєпроводзано баданя влєсчїве - модел збїєжны загнєждзєны. В опарчїу о аналїзє лїтературы, влєсне прємыслєня, а прєдєе всзыскїм на подставє узысканых внїоскєв з прєводzonych бадань пїлотажовых змодыфїковано квестїонарысз анкєты ораз умєсчєзано в нїм пытаня о характерє отwartym в целу позысканя даных якєосчїовых.

В wynїку аналїзы згromadzonego матєрыалу емпырычного згromadzonego в двєх етапах бадань мєжна ствєрдзїчє, же понад полєва баданєй млєдзєжы акадємыкєй кєнчєжєй спецыялыносы наuczycielskie swojє кєпєтєнцєє спєлєczne і обыватєlskie оцєня вєsыко і бадzєо вєsыко, в вїєkszoсчї з баданых оbszarєв.

Баданї оцєнїлї найвєжєй осыгнєтєє подчас студїєв кєпєтєнцєє спєлєczne оdnoszєce сє do: 1. Rozumienia zasad rєwnoсчї płci і niedyskryminacy (80%).

2. Postєpowanя zgodnє z ogєlnїє прїєжєтymї regulєm zachowanя, panujєcymї v rєwnych spєlєczєnstwach і srodowiskach, np. v przedszkolu, szkole czy urzєdзїє (76%).

3. Wykazывanя сє tolerancjє, wyrazanя і rozumєnя rєwnych punktєв wїdzenia (68%).

Najnїжєj млєдзєж акадємыка оцєнїла swojє кєпєтєнцєє спєлєczne і обыватєlskie v zakresїє: 1. Uczestnїctwa v процесach podejmowanя decyzyj na всзыскїх szczeбlach, оd lokalnego, poprzez krajowy, po europejski, szcєgєlnїє v drodze glosowanя (48%).

2. Radzenя sobїє ze stresem і frustracjє oраз do wyrazanя их v konstruktывny sposєb (44%).

3. Uczestnїctwa v dzїalaniach spєlєcznoсчї lokalnych і sєsїedzkїch (40%).

УДК 372.874+371.3

Мацышына З. А.

РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ НА ВОЛИНІ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Постановка прєблємы. У кїнцї XIX – на початку XX ст. існувало досчєє багато рїзноманїтнїх майстрїв декоратывно-прїкладного мїстєцтва, якї створєвали влєснї прїватнї школы, дє панувалї творчїє ентузїазм та сєрїознє ставлєннє до мїстєцкїх завдань. Вони залучалї до сєбє учнївськєу мєлєдзь з усїх куточкїв Україны – Галїчыны, Буковyny, Гуцульщyny, Воlynї та навїть з Надднїпрянщyny.

Оснєвнїм завданнєм є аналїз особлївостєє розвїтку мїстєцкєй освїты на Воlynї XIX – початку XX столїття.

Вїклад оснєвного матєрыалу дослїдженнєя. Вєлыкої увагы мїстєцкєй освїтї надавалї прєдставнїкы зарубїжнєй пєдагогїкы. В. Павлєнко у навчальнє-методычному посїбнїку «Дїяльнїсть пєдагогїв-їноземцїв на Воlynї (XIX – початок XX столїття)» зазначєє, що «з розвїтком матєрыальной кулытуры, знарядь прєцїє, зростаннєм значєннєя колєктывнїх форм прєцїє розвївалїсь елємєнты духовнєй кулытуры» [1, с. 115]. Длє вїкладаннєя мїстєцкїх дысцыплїн у Крємєнєцькїє лїцєєй запрошувалї їноземцїв. Кадры пїдбїрав вїзїтатор – таємнїє раднїк Т. Чацькїє.

Вїдомї пєдагогы, що вїкладалї у цьому навчальнєму закладї, здїєснїлї вагомїє вносєк у розвїток мїстєцкєй освїты на Воlynї [1, с. 118].

У гїмназїєє також існувалї курсы малєярства і калїграфїєє, теорєтыко-прєктычної агрономїєє, гїгїєны. Лєкцїєє з малєюваннєя і музыкы булї їндывїдуальнїмї і платнїмї [1, с. 119]. Прєграма з малєюваннєя була дужє рїзноманїтною – вїд калїграфїєє (у нїжчїх клєсах) до архїтєктуры (у вїсшїх клєсах).

Для викладання Т. Чацький запросив вихованців Віденської академії Грасса і Лампа. Художні студії проводилися один раз на тиждень по одній годині. Вів їх Ф. Сапальський, згодом вони стали називатися школою малюнків. Але задавав художній тон у гімназії учитель малювання Ю. Пічманн (1758–1834), австрієць за походженням. Своїм талантом він завоював любов та повагу учнів, про що свідчить кількість його слухачів. Уже у 1807 році на його курсі навчалася 152 слухачів. Прізвища викладачів художньо-мистецьких дисциплін та їх спеціалізацію ілюструє нижчеподана таблиця 1.

Таблиця 1.

Викладачі художньо-мистецьких дисциплін

№ з/п	Викладачі	Роки життя	Освіта	Роки діяльності у ліцеї, навчальна дисципліна
1.	Юзеф Пічманн.	1758-1834 рр., австрієць.	Закінчив Віденський університет із золотою медаллю.	З 1806 р. вчитель малювання.
2.	Анджей (Єджі) Шерега.	Уродженець Угорщини.	Навчався в академіях Пешті й Пресбурзі.	Вчитель малювання.
3.	Фелікс Сапальський.	1788-1844 рр., варшав'янин.		З 1805 р. помічник Пічманна, вів уроки малювання.
4.	Ян Круліковський.	1705-1851 рр.		З 1807 р. по 1813 р. асистент Пічманна, вів уроки малювання.
5.	Бонавентура Клембовський.	Нар. 1795 р. у Кременці, помер у 1888 році.	Навчався у Дрездені, Парижі (у Антуана-Жана Гроса), Італії.	З 1832 р. професор малювання.
6.	Філіп Павловський.	(1799-?)		З 1820 р. викладав живопис, художник-портретист.
7.	Кваселій-Ян Канівський.	Нар. 10 серпня 1805 р. в Красиліві, помер 13 квітня 1867 р.	Вихованець Кременецького ліцею, студіював у петербурзькій Академії мистецтв.	З 1820 р. викладав живопис.
8.	Генрик Стажинський.			Рисунок.

9.	Адам Марчинський.			Живопис.
10.	Маттео Баццеллі.	Нар. 1772 р. в м. Лукка, Італія.		З 1806 р. – учитель малювання та італ. мови.
11.	Маршевський.			Живопис.
12.	Станкевич.			Живопис.
13.	Станіслав Схейбаль.		Професор.	Рисунок.

Студіями керував Владислав Лям, з ним співпрацювали: Ян Цибіс, Еміль Кох, Леон Ормезовський, Чеслав Тжепінський, Казимеж Рутковський, Станіслав Щепанський, Георгій Вольф, Владислав Старшинський, М. Внук, Л. Карпінська. Було встановлено ретельний добір щодо педагогічних кадрів, при ліцеї запроваджено іспити претендентів на звання викладачів для шкіл, приватних пансіонів і домашнього навчання дітей [1, с. 120-121].

У навчальних закладах Волині залучення молоді до мистецької діяльності мало свої особливості (відбувалося за статевою ознакою та за типами освітніх установ): у чоловічих гімназіях та прогімназіях предмети естетичного спрямування вважалися дієвим виховним засобом; у жіночих училищах вони набували фахової спрямованості; у реальних школах, крім виховного впливу, вони мали прикладний характер [1, с. 122].

У 1843 році в Житомирі відкрито жіночий пансіон. Більше 50-ти педагогів-музикантів були чеського походження. Численні пансіони відкрито за принципом польської системи освіти. У таких закладах навчалися переважно учні польської шляхти. У пансіоні викладалися Закон Божий, російська, польська, французька, німецька мови, історія, географія, малювання, чистописання, музика, спів, танці й жіноче рукоділля.

У першій половині XIX століття була відкрита ціла низка жіночих пансіонів у містах Волинської губернії 1809 р.

- пансіон у Житомирі, що його утримував пастор Руге (1830 р.)
- пансіон у Луцьку, організований Шарлоттою Баллог, учителькою німецької мови [1, с. 125].

У другій половині XIX століття відбулось масове відкриття приватних навчальних закладів. Родини, які не бажали, щоб їх діти навчалися у державних навчальних закладах, віддавали їх до пансіонів. Останні відкривалися у тих місцях, де не було державних закладів освіти [1, с. 165].

Прізвища приватних вчителів малювання подані у таблиці 2.

Таблиця 2.

Приватні вчителі малювання

№ з/п	Вчителі-іноземці	Роки життя	Роки трудової діяльності у ліцеї, навчальний предмет
1.	Юзеф-Нарциз-Каєтан Зейдліц.	1789-1845 рр., варшав'янин.	Малярство, графіка.

2.	Маттео Баццеллі.	Нар.1772 р. в м. Лукка, Італія.	З 1806 року Т. Чацький запросив для своїх дітей учителем італійської мови та малювання.
3.	Ян Богумил (Йоган Готліб) Харіус.	Нар. 1776 р. в Мускау, здобув освіту а Дрездені.	З 1815 р., вчитель рисунку.

Завдяки популяризаторській діяльності Кременецької інтелігенції виробили волинських та поліських ткачів і майстрів вишивки звернуло увагу Київське кустарне товариство, зусиллями якого «було засновано художньо-рукодільну майстерню в с. Червоне Бердичівського повіту (сьогодні Андрушівського району) з метою розвитку традицій місцевої вишивки» [Цит. за:1, с. 159–161].

Висновки. Отже, учнівська творчість найкраще розвивається, пізнаючи і продовжуючи творчі традиції народу, засвоюючи матеріалізоване в них народне творче мислення.

Література

1. Павленко В. В. Діяльність педагогів-іноземців на Волині (XIX – поч. XX ст.) : навчально-методичний посібник / В. В Павленко ; за ред. М. В. Левківського. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 232 с.
2. Пеленський Є. Шкільний музей / Є. Пеленський // Сучасне українське середнє й високе шкільництво в Галичині й на Волині. – 196. – Ч. 2. – С. 168.
3. История педагогики и образования. От зарождения воспитания в первобытном обществе до конца XX века : учебное пособие для педагогических учебных заведений / [А. И. Пискунов, В. М. Кларин, М. Г. Плохова и др.] ; под общ. ред. А И. Пискунова. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : ТЦ Сфера, 2007. – 490 с.

УДК 159.922.27:372

Михальська С. А.

РОЛЬ ВИХОВАТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми дослідження полягає у тому, що дошкільне дитинство це вік початкового фактичного утворення особистості. Найважливішим фактором психічного розвитку дошкільника є його спілкування із дорослими. Поза спілкуванням неможливий розвиток специфічно людських психічних функцій та особистісне становлення.

Визначальна роль дорослих у формуванні особливостей психіки та поведінки дошкільника підкреслювалась у працях Е. Г. Ейдеміллера, С. Є. Кулачківської, О. І. Пенькової, Т. О. Піроженко, О. О. Смирнової, А. С. Співаковської, Т. М. Титаренко та ін.; професіоналізм вихователя дошкільного навчального закладу вивчали Л. В. Артемова, Г. В. Беленька, О. Л. Кононко, С. Ф. Русова та ін.

Метою роботи є висвітлення поглядів вчених щодо ролі вихователя у формуванні особистості дошкільників.

Від педагога, який прагне позитивно впливати на дитину, вимагається багато знань, творчості і терпіння. Вихователь має бути не лише вихованим, а й здатним до самовдосконалення. Для дошкільника важливим є особливий зв'язок саме з вихователем. І не лише тому, що у цьому віці дитина залежна від дорослого, а й тому, що у неї ще немає тривких і розвинутих взаємин з дітьми [2].

На думку І. Д. Бежа [1], лише особистісно-орієнтоване виховання досягає розвивальної мети, оскільки воно спрямоване на усвідомлення вихованцем себе як